

FRI ELLER FORTABT?

EN BOG OM
UNGDOMSSOCIOLOGI

TOBIAS MATTHIESEN
OLIVER BOSERUP SKOV
VICTOR BJØRNSTRUP

COLUMBUS

PROLOG:

GENERATION PRÆSTATION

FIGUR 0.

Den danske ungdom er på mange parametre den mest privilegerede generation, der nogensinde er vokset op på denne jord. Dagens ungdom lever i hidtil uset materiel rigdom, i fredstid, i en velfærdsstat, der er blandt de bedste i verden, og med muligheder for at selvudfoldelse og selvrealisering, som ingen generationer før denne har set mage til.

Alligevel melder der sig i stigende grad en række udfordringer på banen for denne privilegerede ungdom. En række tendenser, der bedst kan beskrives som **uintenderede afledte effekter** – effekter, der ikke var planlagte, og effekter, der påvirkede de oprindelige mål negativt – af det samfund, som vi har udviklet for netop at sikre velstand og velfærd for borgerne!

Vækst i tallene for stress, angst, spiseforstyrrelser, ensomhed, selvskade og depressioner blandt unge danskere varsler, at der – på trods af at rammerne for at være ung kan påstås aldrig at have været bedre – er en række bagsider af medaljen ved det at være ung i dag.

Men hvad er det ved denne generation, der gør dem ekstra udsatte, når det handler om psykiske sygdomme og diagnoser?

Generation Z er betegnelsen for den

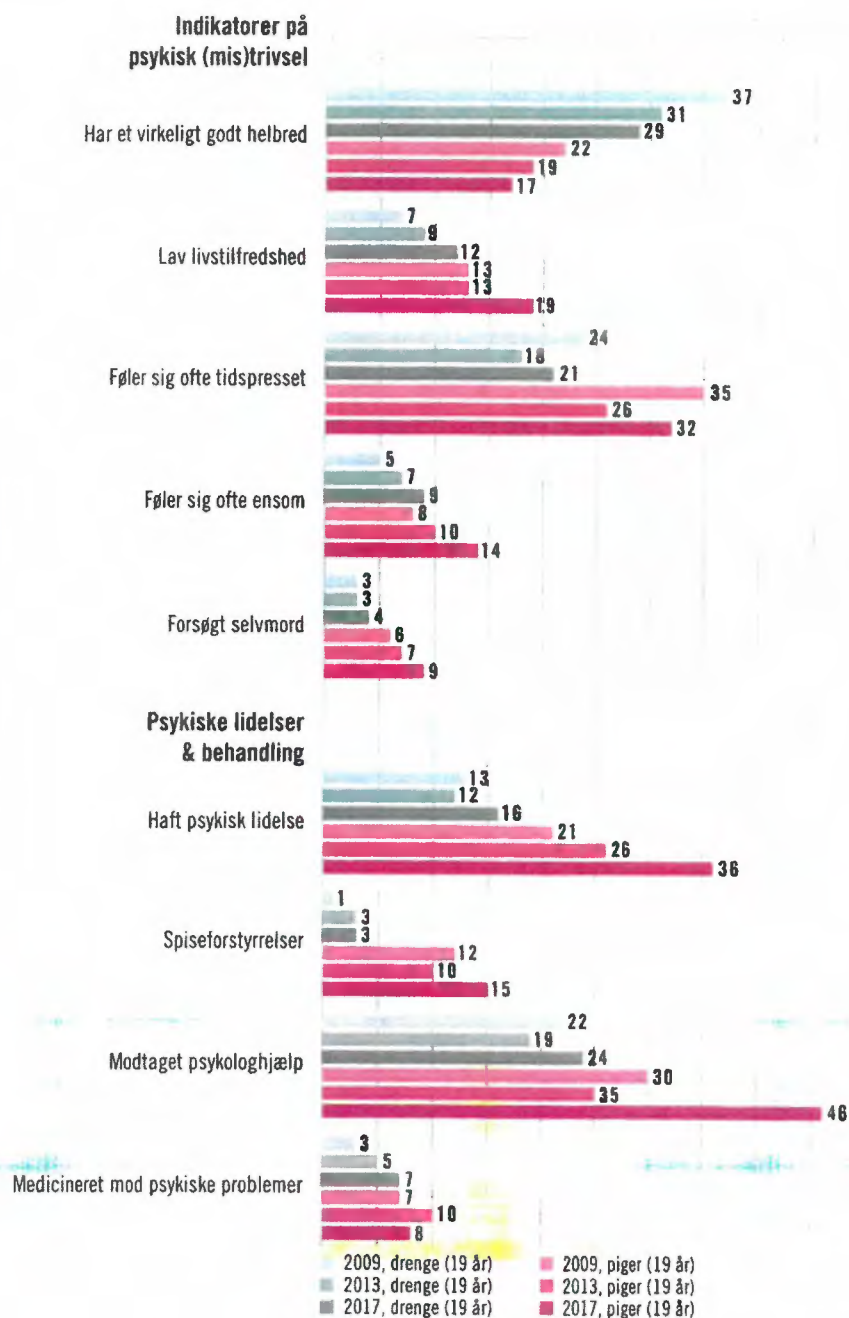
generation af unge, der er født fra midt i 1990'erne til midten af 2000'erne, og det er dermed den generation, der aldersgennemsnitligt går på de gymnasiale uddannelser i dag. Generation Z er karakteriseret ved, at de er den første generation, der vokser op med begge ben plantet i den digitale æra. De kender kun til den verden, hvor netværk, onlinelivet og omskiftligheden er grundvilkår. Dette giver denne generation en række muligheder, men også en række udfordringer.

Muligheder består først og fremmest i, at disse **digitalt indfødte** individer har en klar fordel med hensyn til at begå sig i et liv, der i stigende grad er karakteriseret ved den digitale omstilling. Især sammenlignet med de ældre årgange – kaldet de **digitale immigranter** – der jo netop skal omstille sig fra ét verdensbillede til et nyt i løbet af deres arbejdsliv, og voksenliv generelt.

Det er dog også **efterhånden** indlysende, at denne generation på samme måde er den første generation, der mærker de fulde sociale konsekvenser af den forandring, som samfundet undergår i disse år. Verden har aldrig før set en generation, hvor opvækst og socialisering er defineret ved en høj grad af tilstedeværelse i onlinelivet kombineret med, at presset for at præstere

Medici

FIGUR 0.1 Indikatorer på 19-årige drenge og pigers trivsel i 2009, 2013 og 2017, procent

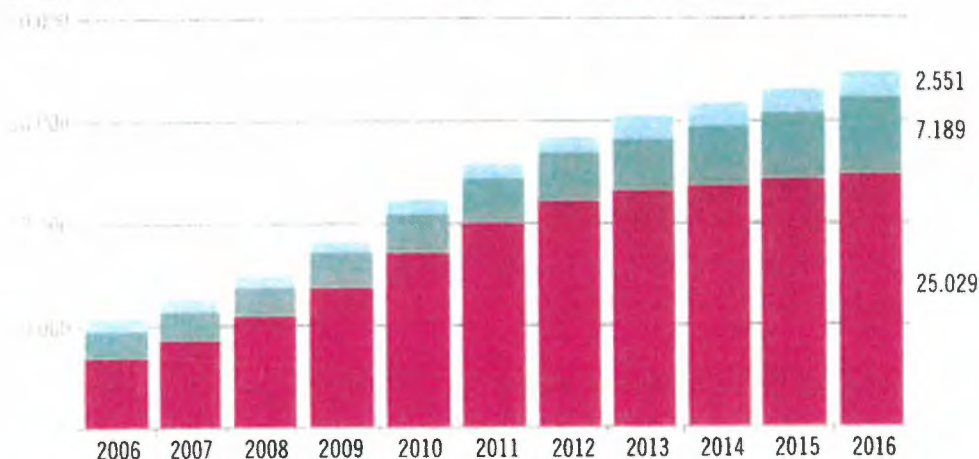
KILDE VIVE: "BØRN OG UNGE I DANMARK - VELFÆRD OG TRIVSEL 2018"

FIGUR 0.2 Udbredelsen af udvalgte psykiske lidelser blandt børn og unge fra 0-18 år

Hele landet	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ADHD	7.186	8.943	10.988	13.938	17.268	20.243	22.212	23.395	23.856	24.372	25.029
Angst eller depression	2.354	2.570	2.832	3.259	3.794	4.184	4.559	5.012	5.552	6.298	7.189
Spise-forstyrrelse	1.118	1.210	1.303	1.389	1.496	1.601	1.791	2.012	2.194	2.407	2.551
Samlet gruppe	10.367	12.373	14.683	17.922	21.700	24.968	27.273	28.968	29.888	31.146	32.625

Antal personer

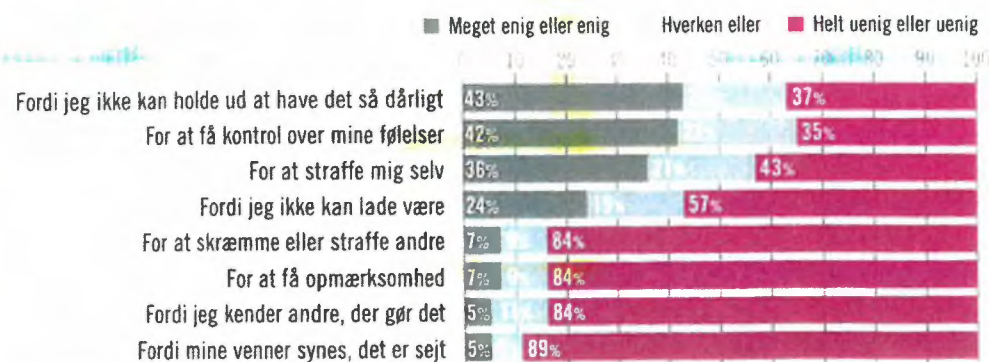
Spiseforstyrrelse Angst eller depression ADHD

Tabellen og figuren viser antallet af unikke børn og unge (0 til 18 år), der pr. 1. januar i opgørelsesåret er blevet diagnosticeret med en af de respektive sygdomme inden for de foregående 5 år.

KILDE LANDSPATIENTREGISTRET (LPR), LÆGEMIDDELSTATISTIKREGISTRET, SUNDHEDSDATASTYRELSEN

FIGUR 0.3 Hvorfor skader du dig selv med vilje?

Antal svar: 295 (kun unge, der har skadet sig selv)

Spørgsmål: Hvorfor skader du dig selv med vilje (fx ved at skære, brænde, slå, kradse eller bide dig selv)?

Svarkategorierne 'meget enig' og 'enig' samt 'helt uenig' og 'uenig' var i spørgeskemaet fire separate kategorier.

KILDE PSYKIATRIFONDEN

på de
lieliv,
Derfor
en for
af sam
politik
denne
denne
nologi
kender
fattigdom
domm
Ell
tion, d
blev se
vilkår
bliver
fælles
forsvu

Den o
således
mest i
fronte
tidlige
hold,
legier
omdr
Uc
skellig
er enc
betrag
aktør
mene
kan b
omgi
fund.
medi
så for
fund
der v
vider
karal
dag

år

2016
25.029
7.189
2.551
32.625

på de konventionelle parametre som familieliv, venner og arbejdsliv er intakte. Derfor kan denne generation betragtes som en form for socialt eksperiment, hvor resten af samfundet – og ikke mindst forskere, politikere og virksomhedsledere – følger denne årgang med stor spænding. Ender denne generation med at revolutionere teknologi, det sociale liv og samfundet, som vi kender det? Løser de problematikker som fattigdom, kernevåbenkapløb, kræftsygdomme og klimaudfordringer?

Eller ender de som den fortabte generation, der som en anden flok prøvekaniner blev sendt ud i en verden, hvor de sociale vilkår uundgåeligt betyder, at individerne bliver ramt af psykisk sygdom, og hvor de fællesskaber, der skulle gribe individet, er forsvundet?

Den overordnede drivkraft i denne bog er således et paradoks defineret ved, at den mest privilegerede generation på mange fronter viser sig mindre privilegeret end tidligere generationer. Et modsætningsforhold, som vi i denne bog har døbt: **privilegiernes paradoks**. Dette paradoks er omdrejningspunktet i alle bogens kapitler.

Udgangspunktet for at studere de forskellige temaer, som denne bog berører, er endvidere, at man grundlæggende kan betragte alle disse tematikker ud fra et **aktør-struktur**-perspektiv. Med dette menes, at problemstillingerne i denne bog kan betragtes ud fra de strukturer, der omgiver unge mennesker i dagens samfund. Om det gælder kropsidealer, sociale medier, kønsopfattelse eller lykkejagten, så fødes alle unge mennesker ind i et samfund med specifikke normer og værdier, der vil påvirke og **forme dem** som individer. På den anden side er de specifikke karakteristika ved det unge menneske i dag – aktøren – også med til at definere

FIGUR 0.4 Generation X, Y og Z

Generation
X

Forfatteren Douglas Coupland udgav i 1991 romanen "Generation X", og gav navn til generationen, der blev født fra begyndelsen af 1960'erne til begyndelsen af 1980'erne. De startede punker-bevægelsen og BZ-bevægelsen. De var typisk institutionsbørn - den første generation, der oplevede, at både mor og far var på arbejdsmarkedet.

Generation
Y

Blev også kaldt "Nå-generationen". Født mellem 1980 og 1990. De er vokset op i højkonjunktur, hvor alt var muligt - og de er opdraget i den ånd. Deres medgang er imidlertid vendt til modgang på grund af den stigende ungdomsarbejdsløshed. De har svært ved at finde fodfæste på arbejdsmarkedet efter endt uddannelse.

Generation
Z

Født mellem 1990 og 2000. Den første generation, som ikke kan huske, hvordan livet var før mobiltelefonen og internet. Et liv uden cyberspace betragter de som ren stenaldertid.

KILDE CEFU.DK, 2019

YRELSEN

eller uenig

SYKIATRIFONDEN

den struktur, der reproduceres eller forandres. Derfor skal alle bogens tematikker ses i lyset af, at aktør og struktur konstant har et gensidigt påvirkningsforhold, og at begge perspektiver derfor må anlægges for at forstå bogens temaer til fulde.

I denne bog vil vi gå nærmere ind i de forskellige dimensioner af nutidens ungdomsliv, og ud fra sociologiske teorier betragte de samfundsmæssige rammer for det at være ung, og hvordan disse rammer skaber de muligheder og udfordringer, der er essentielle for ungdommen i Danmark i dag. Og som bogens titel afslører, vil vi vedvarende have fokus på spørgsmålet om, hvorvidt det nutidige unge menneske kan karakteriseres ved at være **fri eller fortabt**.

Nærmere bestemt kan du læse om:

Identitet – the basics om, hvilke rammer der gør sig gældende for det senmoderne individ rent teoretisk, og et kapitel, som danner grundlag for forståelsen af de resterende kapitler.

Valg – om hvordan de mange valg, som samfundet tilbyder, påvirker unges liv, identitet og fremtid.

Lykke – om hvordan stræben efter lykke som idealet for 'det gode liv' kan være et vanskeligt mål at opnå for ungdommen.

SoMe – om hvordan sociale medier, og unges adfærd på disse, har vidtrækkende konsekvenser for identitetsdannelsen og fællesskaberne blandt unge mennesker.

Karriere – om hvordan karrierelivet for den kommende generation af unge er karakteriseret ved muligheder for individuel succes, men også den diametrale modsætning: stress og fiasko.

Fællesskaber – om hvordan fællesskabsstrukturerne i samfundet er under forandring, og hvordan dette kan have konsekvenser for ungdommen i dag.

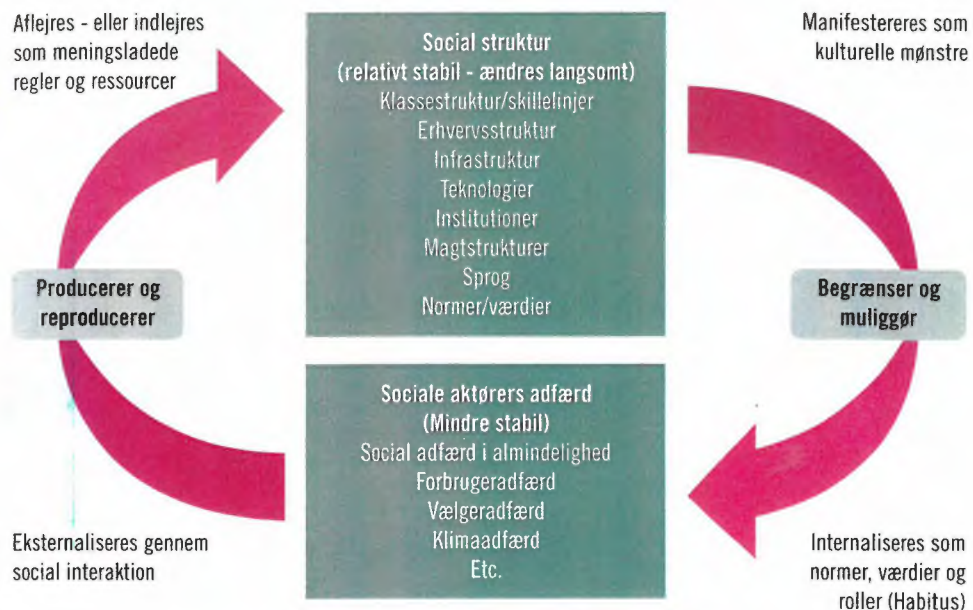
Medborgerskab – om hvorvidt nutidens unge kan fungere som medborgere, og hvordan deres engagement kan karakteriseres.

Multikultur – om hvordan ungdomslivet leves forskelligt afhængigt af, hvilken del af samfundet man vokser op

**Jeg drømmer om en tid hvor alle
de ting jeg godt kan lide at lave
ikke føles som skyldsprovokerende
overspringshandlinger i det langsigtede
projekt som er min tilværelse**

Citat fra en ung på Ungdomsbureauets Roskilde Camp 2014, som svar på spørgsmålet: "Hvad drømmer du om?"
KILDE: UNGDOMSBUREAUET.DK

FIGUR 0.5 Forholdet mellem struktur og aktør

Note: I denne figur illustreres det, hvordan forskellige problematikker kan ses i henholdsvis et aktør- og et struktur-perspektiv, og hvordan begge disse dimensioner gensidigt påvirker hinanden. KILDE UDARBEJDET AF SØREN PETER IVERSEN.

i, samt hvordan dette påvirker den unges identitetsdannelse.

Sex – om hvordan seksualitet er en identitetsmarkør for ungdommen, og hvordan de unge oplever og påvirkes af forventninger og normer til kønnene.

Perfekt – om hvordan kropsidealer og perfektionskultur leder til narcissisme og mistrivsel.

Kriminel – om hvordan kriminalitet kan ses som den direkte antitese til samfundets pres og forventninger om uddannelse, karriere og præstation, og hvilke dynamikker der driver unge til at blive kriminelle.

De fede ord

- › Uintenderede afledte effekter
- › Generation Z
- › Digitalt indfødte
- › Digitale immigranter
- › Privilegiernes paradoks
- › Aktør-struktur
- › Fri eller fortabt